

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Снежана Христова Николова

относно дисертационен труд на тема „Училищно ръководство и включване в гръцките държавни училища”

**за присъждане на образователна и научна степен „доктор” в област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.2. Педагогика
(Предучилищна педагогика)**

Докторант: Евдоксия Йоанис Сиолу

Научен ръководител: проф. д-р Божидар Михайлов Ангелов

1. Актуалност на проблема

Представената ми за становище докторска дисертация проучва един безспорно важен проблем – включването на децата със специални образователни потребности в общообразователната среда и отношението на директори и учители към този процес. Този проблем е важен в научно-теоретичен и в практико-приложен аспект.

Както в България, така и в Република Гърция в последните години се провежда политика на трансформация и кардинални промени в образованието. Гърсят се работещи стратегии, механизми и инструменти за стимулиране на педагозите при прилагане на индивидуален подход към всяко дете, съобразно потребностите и капацитета му. В голяма степен това касае учениците със специални образователни потребности, на които трябва да се гарантират равни права и възможност за социална интеграция и обучение в приобщаваща среда.

Докторантката си поставя за цел да проучи „нагласите на директорите и учителите от гръцките детски градини към включването на ученици със специални образователни потребности в общообразователните класни стаи”. Тази идея е особено ценна в контекста на прилагането на иновативни решения при осъществяването на интегрираното образование.

Докторант Сиолу насочва своите научни интереси към проучване на факторите, определящи отношението към процеса на включване, като е потърсено мнението на директори и учители по въпроса. Определянето на изследваната проблематика може да се оцени като навременно и значимо и поради факта, че в

последните години броят на децата със специални образователни потребности в общообразователна среда все повече нараства.

2. Познание на проблематиката от докторанта

В увода е дадена заявка за сериозността на изследването и значението му за постигането на положителна социална промяна на директори на училища и учители в „случването” на приобщаващото образование. Поставени са акцентите на дисертационния труд и е обоснован изборът на разглежданата тема. Ясно е, че докторантката е запозната с проблематиката и дори поднася авторски интерпретации с приложна насоченост.

3. Характеристика на дисертационната разработка

Дисертационният труд е разработен в обем от 245 компютърни страници, от които 193 страници основен текст, 20 страници библиография и 6 приложения, разположени на 16 страници. Съдържанието е представено в 5 глави: Въведение в изследването, преглед на литературата, Методология, Анализ на данните, Дискусия, заключения и препоръки. В текста са включени 58 таблици и 20 фигури.

В първата част – Въведение в изследването, Евдоксия Сиолу представя образователната система в Република Гърция по отношение на приобщаващото образование: роля на директорите, определяне на нагласите, деца със специални образователни потребности, ползи от включването и др. Проследени и анализирани са национални документи (закони и наредби), като е акцентирано на онези моменти от тях, които задават насоката на приобщаващото образование.

Във втора глава на разработката докторант Сиолу прави преглед на литературата, свързана с нагласите на директори на училища и учители към включването на деца със специални образователни потребности в общообразователна среда. Демонстрира се широка информираност и компетентно поднесен анализ на голям брой литературни източници и проведени изследвания по въпроса. Разгледани са онези фактори, оказващи влияние върху нагласите на директори и учители, които имат ключова роля в процеса на приобщаване. За директорите това са: тяхното обучение, опит в приобщаващото образование, преподавателски опит, опит като директори, пол, работните условия и естеството и тежестта на специалните образователни потребности на учениците. За учителите факторите, които оказват влияние за определяне на нагласите им към включването са: естеството и тежестта на специалните образователни потребности на учениците, опит в приобщаващото образование, преподавателски опит, обучение, условия на труд. От направените

предишни изследвания по въпроса в световен мащаб става ясно, че резултатите са доста противоречиви по всеки един от факторите. Именно това провокира докторант Сиолу да направи свое проучване по този проблем.

4. Методика и организация на изследването

В трета глава на дисертационния труд се представя дизайнът на изследването. В съдържателно отношение то включва определяне на целта на изследването, изследователските въпроси и хипотези, пилотно проучване, респондентите и методическите инструменти за събиране на емпирични данни.

Целта е да се получат данни за нагласите на учителите и директорите в предучилищното образование по отношение на включването на ученици със специални образователни потребности в обществените детски градини и факторите, които ги засягат в Гърция.

Във връзка с така формулираната цел Евдоксия Сиолу извежда и специфични цели на изследването: по отношение на степента, в която всяка от променливите (опит като директор, с ученици със специални образователни потребности, образователно ниво, обучение по специално образование, преподавателски опит) е прогнозен фактор за нагласите на директорите към включването; по отношение и на диференциацията на нагласите на учителите към включването (въз основа на преподавателски опит, предишен опит с ученици със специални образователни потребности, образователно ниво, обучение по специално образование).

Очертани са пет хипотези, всяка от които е съпроводена от изследователски въпроси.

Методиката е описана подробно и коректно, а това дава ясна картина за последователността и характера на проведеното изследване.

В началото е проведено пилотно изследване, в което са включени 48 учители от детски градини, попълнили модифицирана версия на „Скала на нагласите на учителите към приобщаващите класни стаи“ (Cochran 1997) и 32 директори, попълнили модифицирана версия на „Анкета за нагласите на директорите към приобщаващото образование“ (Bailey 2004).

В същинското изследване са взели участие общо 253 респонденти, съответно 85 директори на детски градини и 168 учители от детски градини в Гърция. За нуждите на проучването са използвани две скали за измерване на нагласите на директорите и учителите в гръцките детски градини към приобщаващото образование. Това са адаптирани версии на горепосочените скала и анкета.

Получените резултати са обработени чрез статистически софтуер за анализ на данни SPSS. Осъществена е факторен анализ за идентифициране на латентните концепции или фактори на скалата за нагласите на директорите към приобщаващото образование и скалата на нагласите на учителите към приобщаващите класни стаи.

В глава 4 се отчитат и анализират получените данни. В началото е представена демографската информация за директорите и учителите, участващи в проучването – пол, възраст, преподавателски опит, административен опит за директорите, обучение, обучение по специално образование.

Анализът е осъществен по всеки от определените фактори, оказващи влияние на нагласите на директорите и учителите към включването.

Докторант Сиолу успява да получи достоверни доказателства за формулираните хипотези. Първа и трета нулеви хипотези са отхвърлени, а втора, трета и пета нулеви хипотези са запазени. Анализът на данните от изследването е представен на количествено ниво, в таблици и графики, отразяващи статистически достоверните данни и е компетентно интерпретиран.

Изводите от анализа на хипотезите имат своята логическа обосновка. Те се основават на получените резултати от проучването. Формулирани са категорично и дават ясен отговор на поставените цел и задачи.

В глава 5 се интерпретират и обсъждат резултатите от проведеното изследване, включително и с отразени подобни изследвания в миналото. Някои от констатациите са в противоречие с резултатите от други изследвания, докато други са съпоставими.

От направените в четвърта и пета глава на дисертационната разработка анализ и обсъждане на получените данни се вижда, че докторантката има компетентност за самостоятелно и коректно интерпретиране на резултатите във връзка с поставената цел и формулираните хипотези.

Проведеното изследване е първото, което се провежда в Гърция и разглежда нагласите на директорите и учителите в гръцките детски градини към включването на ученици със специални образователни потребности в средата на обществените детски градини, както и факторите, които им оказват влияние. Констатациите на докторанта са по посока, че съществуват и други фактори, като например пол и условия на труд, които засягат нагласите на директорите и учителите в предучилищното образование към включването на ученици със специални образователни потребности в

обществените детски градини. Докторант Сиолу акцентира на значението, което имат обученията за повишаване на знанията на директорите и учителите в предучилищното образование за приобщаващите образование.

5. Препоръки:

✓ Научните и научно-приложните анализи и изводи, отразени в дисертационното изследване могат да бъдат полезни и намерят израз за обществено достойние като бъдат публикувани.

✓ Считаю, че за Евдоксия Сиолу би било предизвикателство да продължи своите проучвания и да направи съпоставителен анализ по отношение на нагласите на директори и учители, работещи в приобщаваща среда в Република Гърция и България, а защо не и с други държави от Региона.

6. Оценка на автореферата

Авторефератът е разработен на 54 страници. Той дава точна представа за съществените моменти и основните резултати и изводи от осъщественото проучване. Пропуснат е списъкът с публикациите на докторанта, както и изведените от нея приноси на разработката.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационната разработка е доказателство, че докторант Сиолу притежава систематизирани теоретични знания и професионални умения за провеждане на научно изследване. Тя отговаря на всички изисквания за написване на подобен род научни трудове. Оформена е прецизно, с вещина и компетентност по разглежданата проблематика. Изведените обобщения, препоръки и изводи са важни за успешното осъществяване на приобщаващото образование в Република Гърция.

Оценка за дисертационния труд и автореферата е положителна. Това ми дава основание убедено да предложа на Уважаемото Научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор” на СУ „Св. Климент Охридски” в област на висше образование 1. Педагогически науки, Професионално направление 1.2. Педагогика (*Предучилищна педагогика*) на Евдоксия Йоанис Сиолу.

14.03.2019 г.

гр. Шумен

проф. д-р Снежана Николова